

SAŠA BRAJNIK

Proza slovenske poezije

Končno je nehalo deževati. Sem pred cerkvijo St-Eustache. Rjava reka in policija me ločita od Sorbone. Ali še smem zapisati svoboda? Ali še lahko določim pravo smer? Arabec v sosednjem kupeju poje. Pijan je. In neki Nемеc neutrudno ponavlja: "Scheisse, Scheisse, Scheisse ..." In si briše pot s pordelega obraza. (*Utrujen od "poezije"?*) Neznani kraji. Z neznanimi imeni. Neznanci se pogovarjajo v neznanem jeziku. Za hip me premaga sarkazem: "Spet sem doma." A kje je dom? Vseeno je, ali hodim po Kärtner Strasse ali po Čopovi. Vseeno je, ali pijem kavo v Platani ali na Grabnu. Vseeno je, ali govorim "Dober dan" ali "Guten Tag". (*Vseeno je, ali pišem slabo prozo ali stavke razlomim v "verze"?*) Šepam po cesarskem mestu. Žulj na podplatu občutim skoraj kot olajšanje.

Že ne vem katerikrat poskušam določiti svoj položaj. V prostoru in času. A tu je vse zmedeno. Kompas kaže ure in kukavica se oglasi vsakič, ko prečkam poldnevnik. Ko se premikam, stojim. Premaknem se, ko obstanem. Pripovedujem o krajih, ki sem jih obplul. (*Pripovedujem ali naštevam?*) In že sem sredi koralnih grebenov, ostrih kot britev, ki jih še nikoli nisem videl. Sonce zahaja z zvezdami. Živimo skupaj. V isti hiši. Hiša je prostorna. A brez oken. In z ozkimi vrati. (*Škoda!*) Zato večino časa preživimo notri, v temi. Preživimo? Kdo ve ali sploh obstajamo, ko smo v hiši. Če ne obstajamo zgolj v govorici. O govorica, radost bivanja! (*O poezija, zatočišče povprečnežev!*) Kdo ali kaj je hiša? Paradoksalno: hiša smo mi, ki najbrž ne obstajamo, ko smo v njej. Če bi bili hiša Fernando Pessõa ... Če bi bili, potem bi bili vsaj močna literarna generacija. Tako pa smo le nadloga. (*Bravo! Takšno priznanje zahteva pogum!*)

* * *

Geniji so zoprni, monotoni, strašni in me spominjajo na čeljust želv. Dreki so za ljudi. Drek je prijazen, če ga pokakaš. Bulji in si ne dela nič skrbi. Kadi se kot kaka svinja. (*Ali kot pesem monotonega, strašnega pesnika?*) Spominja me na bele višave jantarnih gora. Na Gregorčiča, na primer, konkretno mene in na krvavo Sočo. Srna se spremeni v ptiča in se dvigne. Težka je. Ko že leti, se komaj dvigne. Imel bi eno tako rešetko. Ni treba, da je gril. Lahko je rešetka, ki skozi njo odteka voda s ceste. Malo večja je. Tja bi te položil. Spodaj bi zakuril. Poglej, v gobec krave dam pest in ti sipam marjetice po tolmunu. Siv, vlažen in pepelnat si, ko se zaziram v stene na bregu jezera. Veš, kakšen trebuh imaš od znotraj? (*Poetična endoskopija?*) Tak, kot če s hrbtom roke močno drgneš po svojem belem obloženem jeziku, ko si bil še otrok. Hočem, da klecneš od ljubezni in da se magari malo udariš v glavo. (*Če hočeš hujši udarec, beri nekatere slovenske pesnike.*) Sanjal sem, da sva si iz testa delala nekakšne kroglice, si jih razložila po tleh in se potem ritmično super natančno sklanjala in potem čisto z iztegnjenimi rokami, ki sva jih vrtela kot kakšna krila mlinov na veter, kroglice kake tri, štiri kroge vrtela in jih v najvišji točki spustila. Vdrle so se, ampak tako obstale.

Dokler ne zgradim elektrarne na Dravi, dokler ne zgradim elektrarne na Dravi, by the way, sploh veš, da terena (tistega, ki ga je ded kupil očetu in stricu Bojanu za strelišče) sploh ne morem dobiti nazaj, ker je že poplavljen. Brez mene so gradili. Brez mene so poplavljali. (*Barabe!*) Torej, dokler sam ne zgradim elektrarne na Dravi, bo mogoče tu pa tam kaka ptica rešena. Ampak kaj. Mogoče bo tu pa tam kaka ptica rešena. To je vse. Ne bom zgradil elektrarne na Dravi. (*You will continue to electrify us with your poetry instead?*) Najprej ni bilo več pogleda iz zraka, ampak samo iz morja. Kot da so se megle zgostile v sloje, kot da bi s čopičem levo ob hidroglicer narisal rjave mastne stene. Spomnil sem se srečnega pogleda z višin, naše lepote. Vsi smo bili mladi in srečni. Šalili smo se kot leni, najbolj zavarovani otroci, ki niso nikoli ničesar prebrali. Primož še zdaj sanja o Gangesu na couchetteu pod mano na progi Trst–Milano. Delal je med ogromnimi črnimi gumami, da sta z Bojano lahko šla. Zjutraj sva čakala na postaji premražena, da so ob pol šestih skuhalo prvo kavo in potem z belimi grškimi torbami zakoračila k preprodajalcem. (*Votlih, naključno nametanih besed?*)

* * *

Jezik se slabo počuti v že narejenih metafizičnih sistemih. Ker je hitrejši, se ne more prilagajati gibanju filozofske misli ali pa se ravnati po načelih kvantne mehanike. (*Kaj šele po načelih poezije!*) Okorišča se z njima le kot z orodjem, odsevom z vzporedne ravnine, ki ga, da se ne bi ranil, preseje in zapusti. Kajti če hoče doseči visoke lege in oddaljene registre, mora izločiti vse strupe, se znebiti vsake odvečne teže. Bližanje luči je vedno bližanje neznosni lahkosti samote. (*Oh, kakšna izvornost!*) V njen koncentrični krog vstopa tisti, ki sta mu

odvezo dala dva ognja, ogenj iztekajočega se tisočletja in ogenj, ki ga zaneti čudež rojstva, presekanje gordijskega vozla jezika. Ko svetu pomagamo, da se obrne proti nam, ko se svet sam od sebe obrne proti nam, ni rešitve, ni formule. Tavajoči v tišini čakamo, da huda ura mine, da se tehtnica prevesi na našo stran. (*Več besed položimo nanjo, prej se bo?*) V polmraku plavamo drug skozi drugega. Nad masivi oblakov se razlega petje, se spušča k nam z glasbo dežja, se pretaka po naših ušesih skupaj s koraki maha, ki je pripotoval z razmočenih fasad in vaških pokopališč in zdaj raste na naši koži. Še vedno dihamo zrak, vendar v njem ni nobene obljube, nobene sledi drugačnega časa. (*Žal res nobene.*)

Kamor koli se obrnemo, naletimo na senco drugega. Tudi v ljubezni, če nam zmanjka moči, zaslišimo glasbo pomnoženih glasov. Na prvi pogled prazni otoki, ki jih gledamo z neba, so naseljeni. Skoraj nič nam ne obljublja čistosti. Vedno nas mora najprej doleteti katastrofa, da lahko začnemo znova. (*To sem slišala od svoje babice!*) Obteženi z minulim gledamo naprej. To nas ohranja in nadaljuje. Nekaterim, sodeč po njihovih javnih obrazih, uspe. Kaj skrivajo v senci, ne odkrije nobena sonda. Obnovijo se jim celice za vse življenje. Kot Danteju, ki je srečal Beatrice, ko je imela devet let. Rane in grozodejstva, ki jih povzročamo drugim, se kot težek bumerang vračajo nad nas. (*Kako se počutimo, ko nas zadenejo?*) Vsakdo vlačí s seboj svojo temno skrivnost, ki ga prežiga in se kot vulkansko žrelo odpira pod njim. Imperiji, ki si na določeni točki lastijo zgodovino, padejo. Rastejo novi, z istim snom o izvoljenosti in moči, z istim snom o enem jeziku izumljajo svojo različico mita in, kot že predhodniki, posnemajo velike mistične sisteme na sprevržen način. Njihove napačne interpretacije in dobesedna branja (*zanesljivo najbolj "poetičen" verz v zgodovini slovenskega pesništva!*) zamenjujejo notranje prostore duha za kri tistih, ki častijo Boga, skritega pod drugačnim imenom.

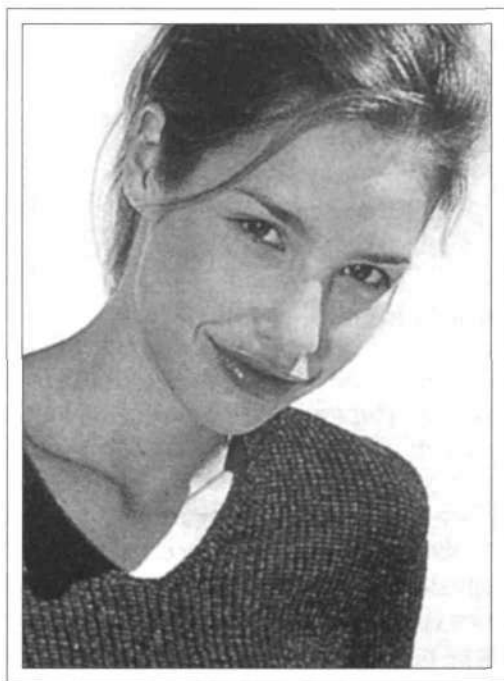
* * *

Moja verodostojnost se pogreza v metafizično praznino, vendar moje delo posega drugam. Prve besede sicer spregovorim na njenem robu, ampak glas se olušči in razcefra v zraku kakor roj metuljev. Na obrazu mi zaigra senca, pognala iz žalosti in molka. (*Ali iz nenadnega spoznanja, da se metulji nikoli ne oluščijo, kaj šele razcefrajo?*) Človek ponudi sebe, svoj temni pečat, zgovornost in meščansko divjost misleca, ki je rasel v predmestju, sestavljenem iz zelenih in rdečih kvadratov. Oglata zrna predstavljajo mero časa. Treba je biti natančen. Jutri bom bral pred neko kongregacijo. Srečal se bom s poslušalcem, stal na odprtem. Treba bo pokazati najmočnejšo karto. (*Raje pikovo damo kot kakšen verz!*) To bo štelo. Zato sem že zdaj miren. V besedah zaveje vonj hiše. Rdeči robin je točen kot ura. Ampak danes sem ga prehitel. Preden je zapel, sem napisal tri pesmi. Njemu je vseeno. (*Nam pa tudi?*)

Vse ima neki smisel, ki ni samo oseben. Prijateljstvo se z zdravimi prsti dotakne človeka, da da od sebe najboljši kos. (*Ne! – prostovoljna kastracija?*) Njegovo zdravje je steklo vanj iz Kleinove steklenice mrzlega jutra. Človek se

veseli. Pot je neznana, tu. Vabi in razkriva skrivnosti. Človek pa je skromen in vzame vse. Tako živi on, tako živi hiša. Tako se pesniško pogovarja človek s človekom. *(Ne me basat!)* Pomemben je duh pesmi. Sproščen in temačen hkrati. To je dobro povedano. *(Tako dobro, da se ti zavrti!)* Stavki iz dveh treh besed. Duh človeka prevzame. Splazi se mu v um, ovije ga okoli prsta, in dnevi se po navpičnici podaljšajo navznoter. Končno sem odkril, da pesem nastane, če pesnik ne razkrije, kaj je hotel povedati. Pesnik je kot človek, ki dela shujševalno kuro. Človek postane ptič, a ne neha biti človek. Živi kot človek, toda je ptič. Okoli njega se zbirajo besede, in on jih zoblje.

(Dober tek! In najlepša hvala nagrajenim pesnikom Petru Semoliču, Tomažu Šalamunu, Urošu Zupanu in Iztoku Osojniku za ilustracijo, kaj vse dandanes velja za poezijo.)

SAŠA BRAJNIK